

УДК 314.7:331.25(477)

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.209.117-122>

Цвігун І.А.

доктор економічних наук

ЗВО «Подільський державний університет»

Tsvihun Inna

Dr. of Economic Sc.

Higher Education Institution «Podillia State University»

<https://orcid.org/0000-0003-2752-267X>

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ І ЇХ ВПЛИВ НА ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН

У статті досліджено сучасні міграційні процеси в Україні та визначено їхній вплив на систему пенсійного забезпечення громадян. Проаналізовано основні тенденції зовнішньої трудової міграції та внутрішнього переміщення населення, зумовлені соціально-економічними, демографічними та воєнними чинниками. Обґрунтовано, що масовий відтік працездатного населення за кордон і зменшення чисельності зайнятих осіб негативно впливають на формування страхового стажу, обсяги надходжень до Пенсійного фонду України та фінансову стійкість пенсійної системи загалом. На основі проведеного аналізу визначено ключові виклики для державної пенсійної політики в умовах активних міграційних процесів. Запропоновано напрями вдосконалення механізмів державного регулювання міграції, стимулювання легальної зайнятості та повернення трудових мігрантів, а також розвитку міжнародного співробітництва у сфері соціального та пенсійного забезпечення з метою підвищення стабільності та ефективності пенсійної системи України.

Ключові слова: міграція, зовнішня трудова міграція, внутрішнє переміщення, демографічна криза, пенсійна система, пенсійне забезпечення, страховий стаж, Україна.

MIGRATION PROCESSES IN UKRAINE AND THEIR IMPACT ON CITIZENS' PENSION PROVISION

The article provides an in-depth analysis of contemporary migration processes in Ukraine and evaluates their multifaceted impact on the national pension provision system. Special attention is paid to external labor migration and internal displacement of the population, which have intensified due to prolonged economic instability, demographic decline, and the consequences of armed aggression against Ukraine. The study substantiates that large-scale migration of working-age citizens significantly weakens the financial foundations of the solidarity-based pension system by reducing the number of contributors to the Pension Fund of Ukraine and increasing the demographic dependency ratio.

The research examines the influence of migration on the formation of insurance records, emphasizing interruptions in employment histories, informal labor abroad, and limited recognition of employment periods outside Ukraine. These factors contribute to insufficient insurance coverage and increase the risk of future pension poverty among migrant workers. Particular emphasis is placed on demographic challenges, including population aging, declining birth rates, and the imbalance between insured persons and pension beneficiaries, which collectively threaten the long-term sustainability of the pension system.

Based on the analysis of statistical data and institutional characteristics of pension provision, the article identifies key risks arising from migration processes for the functioning of the pension system under wartime and post-war recovery conditions. The study argues that remittances sent by labor migrants, despite their positive impact on household incomes and macroeconomic stability, do not compensate for losses in pension contributions and cannot serve as a substitute for systematic pension financing.

The article proposes strategic directions for improving pension sustainability through the development of a multi-pillar pension model, expansion of international agreements on social insurance, stimulation of legal employment, and creation of institutional mechanisms to encourage the return and reintegration of labor migrants. The findings may be used in shaping state migration and pension policies aimed at strengthening social security and ensuring the financial resilience of Ukraine's pension system.

Keywords: migration, external labor migration, internal displacement, demographic crisis, pension system, pension provision, insurance record, Ukraine.

JEL classification: H55, G23, F22, J11.

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Цвігун І.А., 2026

Постановка проблеми та її актуальність. Міграційні процеси останніх десятиліть стали одним із ключових факторів, що визначають демографічний та соціально-економічний розвиток України. Масштабна зовнішня трудова міграція, внутрішнє переміщення населення, зумовлене воєнними діями, а також поглиблення демографічної кризи суттєво впливають на функціонування системи пенсійного забезпечення. В умовах солідарної пенсійної моделі збалансованість Пенсійного фонду України безпосередньо залежить від співвідношення між кількістю платників страхових внесків і кількістю отримувачів пенсій. Тривале скорочення чисельності працездатного населення, відтік висококваліфікованих працівників за кордон та зростання частки осіб пенсійного віку створюють значні ризики для фінансової стійкості системи.

Актуальність проблеми посилюється тим, що міграційні процеси не лише зменшують податкову й соціальну базу країни, але й формують покоління майбутніх пенсіонерів із недостатнім страховим стажем, що загрожує зростанням соціальної нерівності та навантаження на державний бюджет. Додатковою загрозою є неофіційна зайнятість українських мігрантів за кордоном, яка унеможливує повноцінну участь у системах соціального страхування України.

У цих умовах постає необхідність комплексного наукового аналізу впливу міграційних процесів на пенсійне забезпечення, визначення ключових ризиків для солідарної моделі та пошуку ефективних інституційних механізмів адаптації пенсійної системи до нових демографічних реалій. Саме тому дослідження даної проблематики є вкрай актуальним для формування ефективної державної соціальної політики та забезпечення довгострокової фінансової стабільності пенсійної системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика міграційних процесів в Україні активно досліджується українськими та зарубіжними науковцями. Значний внесок у вивчення демографічних змін та трудової міграції здійснили праці таких дослідників, як О. Малиновська [7], Е. Лібанова [6], О. Позняк [10], які виявляють причини зовнішньої міграції, її економічні наслідки та соціальні виклики. У роботах Українського інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України акцентується увага на структурних зрушеннях у віковій та професійній структурі населення, спричинених міграцією [12].

Значна частина досліджень присвячена пенсійній реформі та модернізації соціального забезпечення [1, 2, 5, 11, 13]. Науковці підкреслюють, що солідарна система залишається вразливою до демографічних змін, зокрема скорочення кількості платників внесків. Окремі роботи аналізують механізми соціального захисту трудових мігрантів у країнах ЄС та можливості застосування європейського досвіду в Україні [14].

Попри значну кількість праць, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного впливу міграційних процесів на стійкість пенсійної системи, взаємозв'язок між трудовою мобільністю й формуванням страхового стажу майбутніх пенсіонерів, а також перспективи адаптації української пенсійної моделі до

нових демографічних умов. Це визначає необхідність подальшого наукового аналізу.

Мета статті – комплексний аналіз міграційних процесів в Україні та визначення їхнього впливу на сучасний стан і перспективи розвитку пенсійного забезпечення громадян, а також обґрунтування заходів, спрямованих на підвищення стійкості пенсійної системи в умовах демографічних змін.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних економічних методів. Методи аналізу і синтезу використано для узагальнення наукових підходів до вивчення міграційних процесів і пенсійного забезпечення та виділення ключових каналів впливу міграції на фінансову стійкість пенсійної системи. Статистичний метод застосовано для оцінювання масштабів зовнішньої трудової міграції, внутрішнього переміщення, демографічних змін і їхнього впливу на співвідношення між платниками ЄСВ та пенсіонерами на основі доступних офіційних даних [3, 9, 12, 14]. Порівняльний аналіз використано для зіставлення рівнів оплати праці в Україні та країнах ЄС як одного з економічних стимулів міграції [3, 8]. Системно-структурний підхід застосовано для аналізу взаємозв'язку міграційних процесів, демографічних тенденцій і функціонування солідарної пенсійної моделі. Узагальнення використано для формування висновків та обґрунтування позицій щодо вдосконалення пенсійної політики.

Виклад основних результатів дослідження. Міграція відіграє ключову роль у соціально-економічних трансформаціях країни. В українських реаліях її значення різко зросло через війну, тривалу економічну нестабільність і поглиблення демографічних проблем. Активні потоки трудової еміграції, масштабне внутрішнє переміщення громадян, а також зростання частки осіб похилого віку істотно впливають на стан і механізми функціонування пенсійного забезпечення. За умов солідарної пенсійної системи, що базується на фінансуванні виплат за рахунок внесків працюючих, скорочення чисельності економічно активного населення створює серйозні ризики для фінансової стійкості Пенсійного фонду України.

Україна протягом останніх десятиліть характеризується стабільно високим рівнем зовнішньої трудової міграції. Переважна кількість мігрантів — особи віком 20–45 років, які мають вищу або професійно-технічну освіту [12]. Основними напрямками залишаються країни ЄС: Польща, Чехія, Німеччина, Литва. Причинами відтоку є вищий рівень заробітної плати, кращі умови праці та соціальні гарантії.

Внутрішні міграційні процеси активізувалися після початку збройної агресії проти України, що спричинило масштабне переміщення населення із зон бойових дій. Це призвело до дисбалансу трудових ресурсів між регіонами та збільшило навантаження на місцеві соціальні системи. Так після 2014 р. кількість внутрішньо переміщених осіб перевищила 1,5 млн. Це найбільший рівень внутрішньої міграції в історії України.

Причини міграції мають багатомірний характер. Основні чинники відображені в табл. 1.

Таблиця 1

Основні чинники впливу трудової міграції з України

№п/п	Чинник	Сутність впливу
1.	Низький рівень зарплат	Стимулює пошук роботи в країнах ЄС
2.	Воєнні дії	Призводять до вимушеного переміщення
3.	Соціальні гарантії	Українці прагнуть кращого соцзахисту
4.	Можливості розвитку	Брак робочих місць для молоді

Джерело: власні розробки автора на основі наукових досліджень.

Необхідно звернути увагу на групу економічних чинників, серед яких виділяється низький рівень зарплат у порівнянні з країнами ЄС. Статистичні дані підтверджують, що в Україні середній рівень зарплати набагато нижчий ніж у європейських країнах. Так у 2025 р. середня заробітна плата в Україні становила 540 євро [3], у Польщі – 2055 євро, у Німеччині – 3100 євро [8]. Тільки цей показник показує суттєву різницю у доходах працюючих громадян у даних країнах. Серед інших економічних чинників можна виділити також високу частку тіньової економіки і низький рівень соціальних гарантії. Вони також стимулюють пошук роботи в країнах ЄС.

Воєнні дії на території України мають значний вплив на посилення міграційних процесів. Вони призвели до вимушеного переміщення населення через бойові дії, руйнування інфраструктури, а також втрати робочих місць у прифронтових регіонах. Вони також посилюють соціальні чинники, серед яких: прагнення безпечних умов життя; вищий рівень медичних та освітніх послуг у ЄС.

Міграція суттєво впливає на демографічну структуру населення України. Протягом останніх років відбувається скорочення населення працездатного віку. Відтік молоді та людей 25–45 років формує «демографічну яму». Демографічні процеси також свідчать про старіння населення. Це підтверджує збільшення частки осіб віком 60+, що збільшує навантаження на пенсійну систему. Питома вага пенсіонерів вже складає більше

третини всього населення України [3]. Відповідно така ситуація призводить до погіршення демографічного навантаження. На 10 працюючих припадає вже 12–14 пенсіонерів (за різними підрахунками) [3]. Відтік молодих сімей та економічна нестабільність знижують рівень народжуваності. Це є ще одним демографічним наслідком міграції у нашій державі.

Дослідження показують, що міграційні процеси мають значний вплив на стан пенсійної системи. У вітчизняній пенсійній моделі домінуючою залишається солідарна система. Вона працює за принципом «працюючі утримують пенсіонерів», тому будь-яке зменшення бази внесків призводить до дефіциту Пенсійного фонду. Відтік трудових мігрантів, які сплачують внески за кордоном, знижує можливість формування достатнього фінансового ресурсу для пенсійних виплат.

Негативний вплив міграції проявляється у кількох ключових аспектах, які відображені у табл. 2.

Зовнішня трудова міграція зменшує чисельність зайнятого населення в Україні. Значна частина мігрантів працює офіційно за кордоном, сплачуючи внески у соціальні фонди інших країн. Це означає, що їхній страховий стаж не накопичується в Україні, а внески не надходять до Пенсійного фонду.

За оцінками економістів, через трудову міграцію Україна щороку втрачає до 10–15% потенційних надходжень ЄСВ [3].

Таблиця 2

Вплив міграційних процесів на пенсійну систему України

№п/п	Наслідок	Характеристика впливу
1.	Скорочення платників ЄСВ	Зменшення доходів Пенсійного фонду
2.	Зростання дефіциту ПФУ	Потреба дотацій з державного бюджету
3.	Проблеми страхового стажу	Зниження майбутніх пенсій мігрантів
4.	Підвищення навантаження	Зростання співвідношення пенсіонерів до працюючих

Джерело: власні розробки автора

Багато українців працюють за кордоном тимчасово або неофіційно. Це призводить до відсутності страхового стажу; неможливості підтвердити період роботи; занижений розмір майбутньої пенсії; збільшення кількості громадян, які в майбутньому матимуть право лише на мінімальну пенсію. Українське законодавство визначає мінімальний страховий стаж, необхідний для призначення пенсії за віком, – 35 років для чоловіків і 30 для жінок [4]. Однак значна частина трудових мігрантів стикається з проблемами накопичення стажу. У зв'язку з цим виникає необхідність розширення угод про соціальне страхування. Україна має міжнародні

угоди про зарахування трудового стажу лише з обмеженим колом країн. Більшість українських мігрантів працює у державах, з якими таких угод немає.

У перспективі це загрожує зростанням соціального навантаження на бюджет держави, збільшенням потреби дотацій з нього.

Ще одним проявом ризиків від міграції для пенсійної системи є погіршення співвідношення між кількістю працюючих і пенсіонерів. Коефіцієнт демографічного навантаження є одним із ключових показників стійкості солідарної пенсійної моделі. Міграція зменшує кількість платників внесків і водночас зберігає або

збільшує кількість пенсіонерів. Статистичні дані показують, що за останні 15 років співвідношення між кількістю платників єдиного соціального внеску і загальною чисельністю пенсіонерів мають тенденцію до зниження коефіцієнта демографічного навантаження. Критичним вважається рівень нижче 1 платника на 1 пенсіонера, і Україна вже наближається до цієї межі.

Міграційні процеси є також однією із причин зростання дефіциту Пенсійного фонду. У структурі фінансування Пенсійного фонду державні трансферти становлять понад 40% [9]. Міграція поглиблює дефіцит, і держава змушена: збільшувати дотації; скорочувати інші соціальні видатки; підвищувати податкове навантаження. У довгостроковій перспективі без суттєвих реформ це може призвести до нестійкості пенсійної системи.

Важливо відмітити, вплив грошових переказів мігрантів на пенсійну систему держави. Як показують статистичні дані вони становлять суттєву частку ВВП країни – від 8 до 12% залежно від року [3]. Їхня роль у забезпеченні добробуту населення вважається досить суттєвою. Проте, попри їхній позитивний вплив на добробут домогосподарств, вони: не надходять до Пенсійного фонду; не створюють страхового стажу; не компенсують державі втрати від відтоку робочої сили. Таким чином, перекази не можуть компенсувати негативний вплив міграції на солідарну пенсійну модель.

Враховуючи значний вплив міграційних процесів на фінансовий стан пенсійної системи країни необхідно сформувати основні напрями її подальшого реформування. У табл. 3 зроблена спроба відобразити можливі із них, враховуючи сучасну ситуацію з міграцією.

Таблиця 3

Можливі напрями реформування пенсійної системи України в контексті міграційних процесів

Напрямок	Заходи	Очікуваний результат
Розвиток накопичувальної системи	Обов'язкові накопичення	Підвищення майбутніх пенсій
Міжнародні угоди	Угоди з ЄС про стаж	Зарахування заробленого стажу
Детінізація ринку праці	Податкові стимули	Зростання внесків
Стимулювання повернення мігрантів	Програми реінтеграції	Збільшення платників ЄСВ

Джерело: власні розробки автора

Як відмічають більшість вітчизняних науковців, важливим напрямком реформування української пенсійної системи вважається розвиток накопичувальної системи як в добровільній, так і обов'язковій формах. Для України надзвичайно цінним є вивчення та використання практик формування пенсійних систем у країнах Європейського Союзу. Поглиблення євроінтеграції актуалізує необхідність приведення вітчизняної пенсійної системи у відповідність до європейських підходів і норм. Попри економічні труднощі, воєнні виклики та несприятливі демографічні тенденції, ключовим вектором реформування пенсійного забезпечення має стати поетапне впровадження обов'язкової накопичувальної складової. Реалізація цього завдання потребує створення надійної системи державних гарантій і страхового захисту пенсійних коштів, а також оновлення та посилення механізмів державного нагляду з боку профільних фінансових інституцій [5, 11, 13]. Розвиток накопичувального рівня пенсійного страхування дозволить зменшити залежність від солідарної моделі.

Для того, щоб зараховувався трудовий стаж українських мігрантів потрібно розширювати мережу міжнародних угод про соціальне страхування. Зокрема з Польщею, Чехією та Німеччиною, куди прямує найбільше мігрантів. Україна має міжнародні угоди про зарахування трудового стажу лише з обмеженим колом країн. Більшість українських мігрантів працює у державах, з якими таких угод немає. Для його відповідним державним інститутам потрібно:

- розширити географію таких угод;
- спростити процедури обміну інформацією між Пенсійними фондами;
- створити можливість добровільної сплати ЄСВ.

Для скорочення міграції потрібно з боку держави розробляти заходи для покращення умов праці в Україні. Для цього треба створити умови і підготувати відповідну законодавчу базу, які б забезпечували конкурентні зарплати, відповідні соціальні програми для працівників, захищеність їхніх прав.

Враховуючи, що значна чисельність українських громадян вже емігрувала і знаходиться за кордоном, важливо розробити заходи і програми щодо їх повернення. Для цього треба створювати програми реінтеграції та професійної адаптації. Підтримка повернення емігрантів дасть змогу збільшити надходження до Пенсійного фонду України і розвивати всі три рівні вітчизняної пенсійної системи.

Реалізація запропонованих заходів дозволить забезпечити справедливу, стійку та ефективну систему пенсійного забезпечення для нинішніх і майбутніх поколінь. За умови правильної державної політики Україна здатна перетворити трудову мобільність громадян на ресурс модернізації ринку праці та зміцнення пенсійної системи.

Висновки. Дослідження підтверджує, що міграційні процеси мають значний і багатогранний вплив на систему пенсійного забезпечення України. Зовнішня трудова міграція призводить до зменшення кількості платників єдиного соціального внеску, що збільшує дефіцит Пенсійного фонду та знижує стабільність солідарної моделі. Внутрішнє переміщення населення і загальне старіння країни створюють додаткове навантаження на соціальні фонди, поглиблюючи дисбаланси.

Виявлено, що значна частина українських трудових мігрантів не бере участі в системі соціального страхування, що призводить до недостатності страхового стажу та потенційного зростання соціальної

вразливості у майбутньому. За цих умов необхідним є запровадження комплексних реформ — розвиток накопичувального рівня пенсійної системи, підвищення ефективності ринку праці, удосконалення механізмів міжнародного соціального страхування та стимулювання офіційної зайнятості.

Отже, успішна адаптація пенсійної системи України до сучасних міграційних викликів потребує узгоджених дій держави, роботодавців, міжнародних партнерів та самих громадян. Без проведення системних реформ забезпечення гідного рівня пенсій у майбутньому залишається під загрозою.

Список використаних джерел:

1. Липко Н. (2023). Аналіз сучасного стану пенсійної системи України та пошук шляхів її реформування. *Економіка та суспільство*, № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-44>
2. Фурдак М.М. (2021). Система пенсійного забезпечення в Україні – деякі аспекти реформування. *Бізнес Інформ*, № 6. С. 176–183. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-176-183>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9.07.2003 р. № 1058–IV. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/53717.html>
5. Зеленко В. (2023). Реформування пенсійної системи України у світлі європейських стандартів : монографія. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 202 с. URL: http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/Zelenko_monohrafiia_2023_10.10.23.pdf
6. Лібанова Е.В. (2024). В Україні буде депопуляція. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. URL: https://lb.ua/society/2024/01/26/595542_ukraini_bude_depopulyatsiya.html
7. Малиновська О.А. (2018). Міграційна політика : глобальний контекст та українські реалії. Київ : НІСД, 472 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Malynovska_Olena/Mihratsiina_polityka_hlobalnyi_kontekst_ta_ukrainski_realii/
8. Eurostat. URL: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
9. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/>
10. Pozniak, O. (2021). Ukrainian Migrants in Europe : Situation Depending on the Region of Stay. *Демографія та соціальна економіка*, No. 2(44). С. 110-126. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2021.02.110>
11. Рудик В.К. (2024). Виклики для пенсійних систем країн ЄС і України на сучасному етапі розвитку суспільства. *Подільський вісник : сільське господарство, техніка, економіка*, № 42. С. 95-100. DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.14>
12. Національні демографічні прогнози. Інститут демографії та досліджень якості життя ім. М. Птухи НАН України. URL: https://idss.org.ua/forecasts/nation_por_proj
13. Войналович І. (2024). Сучасний стан і вектори розвитку пенсійного забезпечення в Україні. *Економіка та суспільство*, № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-95>
14. Internal Displacement Report — Ukraine, GPS Round 18 (October 2024). IOM Displacement Tracking Matrix. Geneva, 2024. 12 с. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_UKR_Internal%20Displacement%20Report_GPS%20R18_October_2024.pdf

References:

1. Lypko, N. (2023). Analiz suchasnoho stanu pensiinoi systemy Ukrainy ta poshuk shliakhiv yii reformuvannia [Analysis of the current state of the pension system of Ukraine and the search for ways to reform it]. *Economy and Society*, No. 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-44> [in Ukrainian].
2. Furdak, M.M. (2021). Systema pensiinoho zabezpechennia v Ukraini – deiaki aspekty reformuvannia [Pension system in Ukraine – some aspects of reform]. *Business Inform*, No. 6. Pp. 176–183. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-176-183> [in Ukrainian].
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
4. Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia [On mandatory state pension insurance] : Law of Ukraine dated 9.07.2003 No. 1058–IV. Retrieved from: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/53717.html> [in Ukrainian].
5. Zelenko, V. (2023). Reformuvannia pensiinoi systemy Ukrainy u svitli yevropeiskykh standartiv [Reforming the Pension System of Ukraine in the Light of European Standards] : monograph. Lviv : I. Franko Lviv National University, 202 p. Retrieved from: http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/Zelenko_monohrafiia_2023_10.10.23.pdf [in Ukrainian].
6. Libanova, E. (2024). V Ukraini bude depopuliatsiia [There will be depopulation in Ukraine]. M.V. Ptukha Institute of Demography and Social Research of the NAS of Ukraine. Retrieved from: https://lb.ua/society/2024/01/26/595542_ukraini_bude_depopulyatsiya.html [in Ukrainian].
7. Malynovska, O.A. (2018). Mihratsiina polityka : hlobalnyi kontekst ta ukrainski realii [Migration Policy : Global Context and Ukrainian Realities]. Kyiv : NISD, 472 p. Retrieved from:

- https://chtyvo.org.ua/authors/Malynovska_Olena/Mihratsiina_polityka_hlobalnyi_kontekst_ta_ukrainski_realii/ [in Ukrainian].
8. Eurostat. Retrieved from: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
  9. Pensiyni fond Ukrainy [Pension Fund of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.pfu.gov.ua/>
  10. Pozniak, O. (2021). Ukrainian Migrants in Europe : Situation Depending on the Region of Stay. *Demography and social economy*, No. 2(44). С. 110-126. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2021.02.110> [in English].
  11. Rudyk, V.K. (2024). Vyklyky dlia pensiinykh system krain YeS i Ukrainy na suchasnomu etapi rozvytku suspilstva [Challenges for pension systems of EU countries and Ukraine at the present stage of societal development]. *Podilian Bulletin: Agriculture, Engineering, Economics*, Vol. 42. Pp. 95–100. DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-1.14> [in Ukrainian].
  12. Demohrafichniy pasport Ukrainy [Demographic Passport of Ukraine]. (2022). Ukrainian Institute of Demography and Social Research. Retrieved from <https://share.google/KpWyaTQ80WSU6QAPM> [in Ukrainian].
  13. Voinalovych, I. (2024). Suchasnyi stan i vektory rozvytku pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [Current status and vectors of pension development in Ukraine]. *Economy and Society*, No. 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-95> [in Ukrainian].
  14. Internal Displacement Report — Ukraine, GPS Round 18 (October 2024). IOM Displacement Tracking Matrix. Geneva, 2024. 12 p. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_UKR_Internal%20Displacement%20Report_GPS%20R18_October_2024.pdf [in English].

Дата надходження статті: 01.01.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 21.01.2026 р.